

ETICKÝ KODEX PRO DAROVÁNÍ KRVE A KREVNÍCH SLOŽEK, ZÍSKÁVÁNÍ DÁRCŮ A VYUŽITÍ TRANSFUZNÍCH PŘÍPRAVKŮ

Stanovisko výboru Společnosti pro transfuzní lékařství ČLS JEP

Vypracovaly: Hana Lejdarová, Hana Konečná

verze 16. 5.2024

Dostupnost bezpečných a účinných transfuzních přípravků a léčivých přípravků vyrobených z lidské plazmy je součástí moderní medicíny. Zásadní úlohu zde hrají dárci a jejich důvěra v systém. Vzhledem k decentralizaci české transfuzní služby a k silící komercializaci získávání dárců krve při vědomí možných konfliktů zájmů mezi jednotlivými poskytovateli, považuje výbor STL za potřebné stanovit obecně přijatelné postupy pro získávání dárců krve a jejich složek (dále jen „dárce“), a to s odvoláním především na

- Úmluvu o lidských právech a biomedicině
- Etický kodex darování krve a krevní transfuze Mezinárodní společnosti pro krevní transfuzi
- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2002/98/ES z 27.1.2003*
- *Rezoluce XXIV. Mezinárodní konference Červeného kříže (Manila, 1981)*
- *Melbournská deklarace WHO (2009)*
- *Definice ČČK „Bezplatné a bezpříspěvkové dárcovství krve“, https://www.cervenykruz.eu/files/files/cz/proc_bdk/BDK.pdf*

Doporučení projektu „Kvalita a udržitelnost programů dárcovství částí těla v ČR - TA ČR č. TL05000144“ Výbor STL doporučuje, aby byly dodržovány následující zásady:

1. Darovanou krev a krevní složky je nutno vnímat jako strategické a vzácné bohatství celé společnosti, nikoliv jako zboží. Dárcovství je velkorysý čin ve prospěch ostatních a přispívá k sociální soudržnosti. Státní orgány i zařízení transfuzní služby by měly z důvodu zvýšení bezpečnosti krevní transfuze preferovat dobrovolné bezplatné dárcovství krve a vytvářet podmínky k jeho rozvoji.
2. Bezpečnost, autonomie a důstojnost dárce, musí být vždy na prvním místě.
3. Darování krve není lidským právem.
4. Informovaný souhlas dárce s darováním krve musí splňovat požadavky české legislativy. Dárci si musí být vědomi své odpovědnosti nepoškodit příjemce, tedy poskytnout potřebné informace o svém aktuálním zdravotním stavu, zdravotní historii a případných aktivitách spojených se zvýšeným rizikem nákazy krví přenosnou infekcí. Veškeré informace o dárce jsou považovány za důvěrné.
5. Podle evropské i české legislativy nesmí být lidské tělo a jeho části zdrojem finančního prospěchu či jeho ekvivalentům pro žádnou ze zúčastněných stran. Tento zákaz reflektuje striktní požadavek na ochranu lidské důstojnosti, jenž neumožňuje, aby s člověkem nebo jeho tělem bylo zacházeno jako s komoditou, která může být na tržním principu přenechána jinému za úplatu či za jinou formu protiplnění. Přímá platba degraduje dárcovství na obchod a motivuje dárce z nižších socioekonomických skupin.
6. Na druhou stranu, dárce ani zpracovatelé, by neměli na proces odběru a zpracování krve a krevních složek doplácet. Náhrada nákladů spojených s odběrem krve je povolena, nesmí

však sloužit jako motivační faktor. Malé dárky, občerstvení a náhrady přímých cestovních nákladů jsou slučitelné s dobrovolným, neplaceným dárcovstvím. Nejsou přípustné dárky, které by mohly jakýmkoli způsobem poškozovat lidské zdraví. Nepohodlí a přiměřené omezení jsou principem dárcovství, nikoliv kompenzovatelným nákladem. Přiměřená finanční kompenzace je přijatelná také v urgentních medicínských situacích nebo pro naplnění potřeb individualizované medicíny, kdy je nutno oslovit konkrétního dárce. Výše finanční kompenzace či forma nefinanční kompenzace nesmí být součástí veřejné reklamy.

7. Dárci musí být zaručena svobodná volba způsobu a místa darování krve. Současně by měl být dárce veden k tomu, aby daroval krev ideálně v jednom zařízení. Tento požadavek však nelze vynucovat. Finanční či jiná materiální motivace ke změně místa či způsobu darování krve je nepřijatelná.
8. S ohledem na nenahraditelnost daru krve a krevních složek by měli být dárce společností odpovídajícím způsobem oceňováni. Toho lze docílit vstřícným a příjemným prostředím odběrových center, společenským zviditelněním opakovaných dárců, pracovním volnem s náhradou mzdy na dobu odběru, snížením základu pro daň z příjmu za bezpříspěvkový odběr apod.
9. O dárcích jsou shromažďovány jen nezbytné informace a jsou určeny výhradně pro zařízení transfuzní služby, ve kterém jsou realizovány odběry. Není přípustné poskytovat osobní údaje o dárci a informace o jeho zdravotním stavu (nad rámec zákona) jiným osobám či organizacím, např. Českému červenému kříži nebo jinému zdravotnickému zařízení, bez výslovného a písemného souhlasu dárce.
10. Zařízení transfuzní služby je povinno s odebranou krví nakládat účelně a hospodárně a odpovídá za optimální využití vyrobených transfuzních přípravků i suroviny pro další zpracování, kterou je lidská plazma. Medicínské důvody pro využití darované krve převažují nad ekonomickými.